

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

НОВІКОВ ДМИТРО АНТОНОВИЧ

УДК 331.522.4

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Орлов Петро Аркадійович,
Харківський національний економічний університет
імені С. Кузнеця, МОН України
завідувач кафедри економіки і маркетингу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Уманець Тетяна Василівна,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України (м. Одеса),
старший науковий співробітник відділу розвитку
підприємництва;

кандидат економічних наук, доцент
Красноносова Олена Миколаївна,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку НАН України (м. Харків),
старший науковий співробітник відділу
макроекономічної політики та регіонального розвитку.

Захист відбудеться «07» жовтня 2016 р. о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01, у Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, зал засідань Вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «07» вересня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Кадничанський М. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економіка регіонів України потребує використання нових наукових підходів до управління трудовими ресурсами з метою ефективної реалізації їх потенційних можливостей по забезпеченню зростання промислового виробництва на основі вдосконалення кількісних і якісних характеристик трудового потенціалу в контексті підвищення вартості кваліфікованої праці, попиту на неї залежно від освітньо-професійного рівня підготовки найманих працівників. Результативна спрямованість управління трудовим потенціалом потребує здатності господарюючих суб'єктів промисловості регіону ефективно використовувати наявні трудові ресурси для досягнення виробничих цілей і задоволення економічних потреб.

З розвитком регіональної економіки вдосконалювалися теоретичні, методологічні та методичні основи управління трудовими ресурсами, людським капіталом, які заклали такі видатні вчені, як Г. Гант, П. Дуглас, М. Маслоу, М. Портер, А. Сміт, Ф. Тейлор, А. Файоль, та ін. Усебічно процеси праці з історичної, економічної, фізіологічної, психологічної та соціальної точок зору розглядали такі вчені, як О. Гастєв, П. Керженцев, Є. Климов, С. Струмилін та ін.

Наукові дослідження щодо управління людськими ресурсами на сучасному етапі розвитку економічної науки пов'язані з їх потенційними можливостями, вирішенням проблем забезпечення ефективної зайнятості, раціонального використання робочого часу. Теоретичні, методологічні та прикладні аспекти актуальних проблем регіональної економіки, регіонального менеджменту, управління трудовим потенціалом дістали значного розвитку в роботах таких вчених, як: В. Антонюк, О. Амоша, І. Бажан, І. Благун, Н. Брюховецька, Б. Буркинський, В. Василенко, О. Васильєв, Н. Верхоглядова, Н. Гавкалова, М. Долішній, Б. Данилішин, І. Джаїн, І. Заблодська, О. Карлова, Н. Кондратенко, В. Костів, О. Красносова, А. Криклій, О. Левченко, В. Лич, Т. Момот, Г. Назарова, Л. Ноджак, П. Орлов, А. Панкратов, Л. Петкова, С. Пирожков, В. Приймак, В. Родченко, Л. Семів, Т. Уманець, Н. Шаталова, Л. Шамільова, Л. Шаульська, А. Шевчук та ін. Але ускладнення сучасних умов розвитку та використання продуктивних сил потребує постійного вдосконалення теоретико-методичних основ обґрунтування управлінських рішень, реалізація яких сприяє зміцненню трудового потенціалу промисловості та його ефективному використанню в регіональній економіці. При цьому інформаційну основу обґрунтування управлінських рішень створюють результати вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів України, що формує управлінську інформацію про стан об'єкта управління в процесі взаємодії складових системи управління, аналізу і синтезу управлінських процесів. Особливої актуальності це набуває в умовах економічної кризи, що негативно

відбивається на стані трудового потенціалу, руйнуючи можливості збереження і покращення його якісних характеристик внаслідок зростання безробіття, зниження мотивації праці й унеможлиблює ефективну реалізацію трудового потенціалу як важливого фактора промислового виробництва та ресурсу його розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний у дисертації напрямок досліджень відповідає тематичній спрямованості наукових розробок у межах державних бюджетних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця на тему «Концептуальні засади формування регіональної інноваційної системи» (державний реєстраційний номер 0108U000474, 2008 р.), автором запропоновано вдосконалений метод формування статистичної інформації для аналізу професійного потенціалу працездатного населення регіонів України; «Формування концептуальних засад і методичного інструментарію прогнозування потреби національної економіки у фахівцях з вищою освітою» (державний реєстраційний номер 0113U001112, 2013 р.), автором запропоновано методичний підхід до аналізу ринку трудових ресурсів на основі розмежування показників трудового потенціалу на стимулятори та дестимулятори промислового розвитку; Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова «Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика» (державний реєстраційний номер 0112U003092, 2015 р.), автором запропоновано методичне забезпечення формування інформаційної бази управління трудовим потенціалом промисловості регіонів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є вдосконалення та обґрунтування теоретико-методичного базису управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України. Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено такі завдання:

– уточнено визначення поняття «трудоий потенціал промисловості регіону» як об'єкта управління та узагальнено поняття «процес управління», «система управління», обґрунтовано доцільність використання системного підходу до управління трудовим потенціалом промисловості регіону;

– узагальнено умови формування, використання, реалізації та розвитку трудового потенціалу промисловості регіону, які чинять вплив на його якісні та кількісні характеристики;

– охарактеризовано стан промисловості регіонів України, виявлено проблеми її функціонування та розвитку, визначено та оцінено стан трудового потенціалу промисловості регіонів;

– розроблено модель системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів, функціональною основою якої є системоутворююча та системозабезпечуюча підсистеми;

– удосконалено методичне забезпечення управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України, розроблено методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу та визначено шляхи підвищення результативності регіонального менеджменту.

Об'єктом дослідження є процес управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні та практичні підходи до формування і функціонування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження та програмні продукти: *системний підхід* – для визначення об'єкта і предмета дослідження; *метод діалектичної логіки* – для формування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів; *контент-аналіз* – для уточнення змістовного складу понятійно-категоріального апарату щодо управління трудовим потенціалом промисловості регіону; *дедуктивний метод* – для систематизації методичних підходів до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіону; *індуктивний метод* – для узагальнення результатів експериментальної перевірки методичних підходів до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу; *методи аналізу та синтезу* – для визначення тенденцій і функціональних закономірностей управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України; *статистичний і порівняльний аналіз* – для характеристики стану й обґрунтування сучасних тенденцій в промисловості регіонів України; *кластерний аналіз* – для класифікації трудового потенціалу промисловості регіонів України; *кореляційно-регресійний аналіз* – для визначення характеру та обґрунтування ступеня впливу часткових показників трудового потенціалу промисловості регіонів на результативні показники економічного розвитку регіону («Statistica 10.0», «MS Excel»); *морфологічний аналіз* – для узагальнення теоретичних підходів до визначення понять «трудовий потенціал промисловості регіонів», «управління трудовим потенціалом» і методичних підходів до його вимірювання та оцінювання; *графічний метод* – для наочного подання отриманих результатів («Microsoft office Visio»); *метод нечіткої логіки* – для розробки критеріїв оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів України («Fuzzy Logic NoolBox» пакета «Matlab»).

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти України; нормативні документи центральних органів виконавчої влади; офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України; монографії, статті та інші публікації в іноземних і вітчизняних виданнях та мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методичних положень щодо управління трудовим потенціалом

промисловості регіонів України. Найвагомішими науковими результатами, що виносяться на захист є такі:

удосконалено:

методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів, який, на відміну від існуючих, оснований на розмежуванні часткових показників на стимулятори і дестимулятори промислового розвитку, визначенні рівня кожного показника в певній сукупності, що дає можливість отримати адекватну управлінську інформацію та знизити негативний вплив випадкових факторів на результати управління внаслідок необґрунтованого вибору еталонів;

методичне забезпечення розмежування кількісних значень інтегральних показників трудового потенціалу промисловості регіонів з використанням методу нечіткої логіки за функцією приналежності, особливість якого полягає у визначенні трьох якісних інтервалів (від низького до великого) та їхніх кількісних меж, які є адекватними об'єкту управління за його можливими станами;

методичний підхід до формування та функціонування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України, відмінність якого від існуючих полягає в описі станів системоутворюючої та системозабезпечуючої підсистем, взаємодія яких визначається загальною метою управління на основі використання управлінської інформації, отриманої в результаті інтерпретації результатів вимірювання, оцінювання, впливу трудового потенціалу промисловості регіонів на їх економіку. Перевагою такої системи управління є об'єднання цілей і завдань, функцій, ресурсів, інструментів, принципів, методів, процесу і результатів управління з регламентацією взаємозв'язків між складовими системи;

набуло подальшого розвитку:

теоретичне обґрунтування соціально-економічної природи та змісту категорії «трудова потенціал промисловості регіону» для вдосконалення характеристики об'єкта управління, особливість якого полягає в поєднанні кількісних і якісних характеристик трудового потенціалу працездатного населення, яке зайнято в промисловості регіону, з економічними, соціальними, демографічними умовами формування, реалізації та розвитку трудового потенціалу;

моделювання впливу показників-факторів на результативний показник, що, на відміну від існуючих, обґрунтовує ступінь і характер впливу показників-факторів трудового потенціалу промисловості регіонів України на валову додану вартість за регіональною ознакою на основі побудови, розрахунку та аналізу кореляційно-регресійної моделі, інтерпретації її частинного виду для створення інформаційної бази прийняття управлінських рішень і обґрунтування напрямів

підвищення ефективності управління трудовим потенціалом в регіональному менеджменті.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено методичні підходи та рекомендації, обґрунтовано теоретичні положення, які доведено до рівня рекомендацій для їхнього практичного використання в управлінні трудовим потенціалом промисловості регіонів України. Впровадження розроблених пропозицій в практику регіонального управління промисловістю створює інформаційний базис для прийняття та реалізації обґрунтованих управлінських рішень в динамічних умовах економічного середовища. Практичне значення одержаних результатів полягає в доведенні розроблених теоретичних положень і методичного забезпечення управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України до рівня практичних рекомендацій, використання яких спрямовано на підвищення ефективності регіонального менеджменту як фактора розвитку промислового виробництва в регіонах України. Прикладний аспект одержаних результатів обґрунтовано їхнім практичним використанням в діяльності державних установ, органів місцевого самоврядування, промислових підприємств Харківського регіону, навчальному процесі, що підтверджено відповідними актами впровадження в роботу Департаменту інноваційного розвитку промисловості Харківської обласної державної адміністрації (акт № 02-01-05/1168 від 20.07.2015 р.); Департаменту праці та соціальної політики Харківської міської ради Харківської області (акт № 277/0/147-16 від 17.02.2016 р.); Харківського Державного авіаційного виробничого підприємства (№ 105-1/196 від 11.09.2015 р.) і довідкою про впровадження результатів дисертаційного дослідження Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (№ 2418 від 28.07.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження автора. У роботах, виконаних у співавторстві, особисто автором обґрунтовано методи вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіону [2, за списком праць в авторефераті, с. 15].

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних і науково-технічних конференціях та Міжнародному форумі молодих вчених. Перелік статей і тез доповідей подано у списку опублікованих праць на с. 15 – 16.

Публікації основних положень дисертаційної роботи подано у 12 наукових працях. Загальний обсяг публікацій, що належать автору, становить 3,077 ум. друк. арк., серед них 7 статей у фахових наукових виданнях (з них 1 – у

співавторстві), з яких особисто автору належить 2,138 ум. друк. арк.; 5 тез доповідей на конференціях і міжнародному форумі.

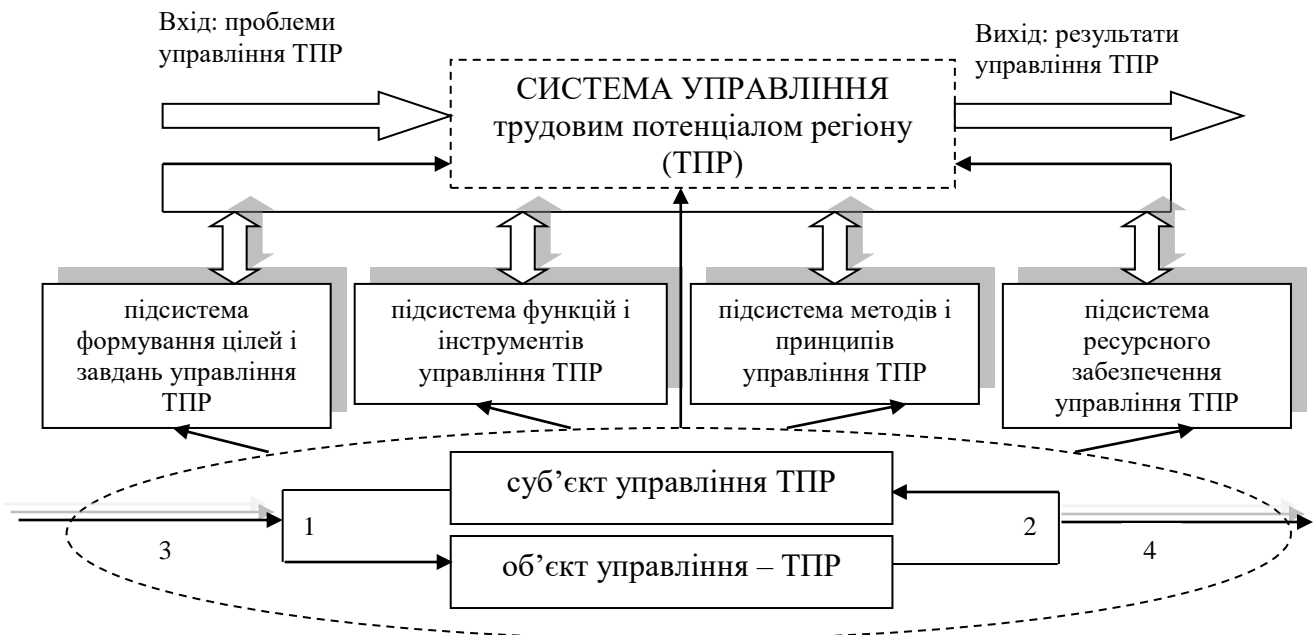
Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел зі 187 найменувань і додатків. Основний зміст роботи викладено на 168 сторінках машинописного тексту, робота містить 18 таблиць, з яких 3 займають 3 повні сторінки; 14 рисунків, з яких 4 займають 4 повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, подано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, представлено дані щодо їх апробації.

У **першому розділі** – «**Теоретичні основи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України**» – визначено сутність і зміст економічної категорії «трудова потенціал промисловості регіону», узагальнено теоретичні підходи до управління трудовим потенціалом регіону як процесу та системи; обґрунтовано економічні, соціальні, демографічні умови формування, реалізації, використання та розвитку трудового потенціалу регіону.

Трудова потенціал промисловості регіонів є одним з найважливіших ресурсів і резервів їх соціально-економічного розвитку. Він характеризується як кількісними, так і якісними показниками. Вивчення та узагальнення теоретичних підходів до визначення всіх аспектів трудового потенціалу як багатогранного соціально-економічного поняття та об'єкта управління виявило, що трудова потенціал регіону складається з кількісних і якісних характеристик трудових ресурсів регіону та умов їх реалізації. Характеристики трудового потенціалу формуються під впливом економічних, соціальних, демографічних умов. Це також визначає й умови реалізації трудового фактора виробництва в промисловості регіонів. Трудова потенціал промисловості регіону поєднує кількісні та якісні характеристики трудових ресурсів, які задіяні в промисловому виробництві на певній території, з економічними, соціальними, демографічними умовами. Він формується, реалізується, використовується, розвивається у сфері виробництва конкурентоспроможної продукції та надання послуг відповідно до попиту регіонального, національного та міжнародного ринків, розвитку промислової інфраструктури, активізації інноваційної діяльності в промисловості. Удосконалення поняття «трудова потенціал промисловості регіону», його класифікація за етапами функціонування, основними компонентами, чинниками впливу на його стан, умовами формування та реалізації, формами існування, видами економічної діяльності дає можливість уточнити його зміст як об'єкта управління та визначити його місце в процесі та системі управління (рис. 1).

Умовні позначення:

1 - Передача управлінської інформації. 2 - Передача інформації про результати виконання управлінських рішень. 3 - Вплив середовища на суб'єкт і об'єкт управління. 4 - Результати процесу управління.

Рис. 1. Взаємодія процесу та системи управління трудовим потенціалом регіону

Процес управління характеризується впливом суб'єкта управління на об'єкт управління за прямим зв'язком подання інформації та звітом об'єкта управління про свій стан суб'єкту управління за зворотним зв'язком, що дає можливість суб'єкту управління оцінити виконання об'єктом управління управлінських рішень та скоригувати їх в разі необхідності. Система управління включає поряд з іншими складовими процес управління, що дає можливість забезпечити комплексний підхід до прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У процесі управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України суб'єктом управління є профільні структурні підрозділи обласних державних адміністрацій, а об'єктом – трудовий потенціал промисловості регіонів. У системі управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України процес управління забезпечений інформацією про цілі і завдання управління, функції, інструменти, принципи, методи та ресурси управління, що дає можливість забезпечити їх ефективну реалізацію, спрямовану на кінцеві результати, які сформульовані в цілях і завданнях управління та обумовлені необхідністю вирішення існуючих проблем у регіональній промисловості.

У другому розділі – «Аналіз стану та обґрунтування тенденцій розвитку промисловості регіонів України» – проаналізовано динаміку основних показників, що характеризують промисловість регіонів України; охарактеризовано сучасні тенденції та обґрунтовано стан існуючих проблем у промисловості

регіонів України; проаналізовано та оцінено результати вимірювання трудового потенціалу промисловості регіонів на основі методу побудови таксономічного показника рівня розвитку.

За останні 17 років відбулися негативні тенденції, наслідки яких призвели до таких результатів: у 2014 р. темпи промислового виробництва в Україні були нижче, ніж на початку періоду, що досліджувався, на 8%, але поки не досягли рівня посткризового 2009 р. Для порівняння слід зазначити, що в Білорусі в 1998 р. темпи приросту обсягів промислового виробництва склали 2% проти – 1% в Україні, а у 2014 р. – (– 2,8%) проти – 9% в Україні. При цьому Україна має потужний потенціал для розвитку промислового виробництва, у тому числі й за рахунок ефективного використання трудового потенціалу промисловості. Так, за період дослідження обсяги реалізованої промислової продукції в Україні збільшилися в середньому на 19,65%. Кількість інноваційно-активних підприємств у промисловості за основними напрямками інноваційної діяльності в середньому збільшилася на 9%, суб'єктів ЄДРПОУ – приблизно на 2%. Але кількість зайнятих у промисловості України за період, що досліджувався, зменшилася на 3,43%; вивільнення працівників у промисловості з економічних причин збільшилося на 13,75%; попит на робочу силу зменшився на 15,59%. Реальна заробітна плата одного найманого працівника в промисловості в середньому збільшилася на 20,72%.

Аналіз структури ВДВ показав, що до першого кластера увійшли п'ять областей України: Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Полтавська і Запорізька, частка промислового виробництва в яких займала в структурі ВДВ відповідних регіонів від 60,61% до 17,76%. До п'ятого кластера увійшли Херсонська, Закарпатська, Волинська, Тернопільська і Чернівецька області, частка промислового виробництва в яких займала в структурі ВДВ відповідних регіонів від 2,21% до 1,29%, тобто була найменшою серед п'яти кластерів. Аналогічні результати кластеризації регіонів України було отримано і за часткою зайнятого населення в промисловості регіону, окрім Харківської області, яка увійшла до першого кластера (1,22%). У даному кластері досліджуваний показник коливався від 2,94% до 1,06% і в середньому дорівнював 1,76%. До п'ятого кластера з мінімальною часткою зайнятого населення в промисловості регіону від загальної кількості зайнятого населення в економіці України (в середньому даний показник дорівнював 0,24%) увійшли Волинська (0,27%), Херсонська (0,27%), Тернопільська (0,23%), Чернігівська (0,22) і Чернівецька (0,20%) області. У цілому частка зайнятого населення в промисловості в кількості зайнятого населення в економіці України коливалася від 18,62% у 2007 р. до 15,34% у 2013 р. і складала 17%, що свідчить про значущість промислового виробництва як для економіки України, так і для соціального ладу в суспільстві (табл. 1).

Частка валової доданої вартості, зайнятого населення, заробітної плати в регіонах України

Види економічної діяльності	Показники*	Регіони (області) України																							
		Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська
Сільське, лісове та рибне господарство	ВДВ	6,4	2,4	5,8	4,9	3,5	2,2	3,8	2,7	6,6	4,4	2,4	3,9	4,0	4,3	5,9	2,8	3,4	3,2	5,9	3,9	4,5	5,2	2,0	3,8
	ЗН	6,5	3,3	3,2	6,2	2,4	3,9	3,8	4,6	1,5	3,7	3,7	6,0	4,0	5,0	3,7	2,7	3,3	4,2	5,0	4,2	4,5	4,4	3,1	3,5
	ЗП	101,7	85,7	96,5	106,6	103,5	99,0	89,8	111,7	119,2	97,0	89,4	106,3	88,6	74,4	103,7	101,3	98,2	87,4	103,3	88,3	105,4	109,3	95,9	94,6
Промисловість	ВДВ	2,0	0,7	20,7	14,4	1,7	0,9	5,7	3,1	3,6	1,4	5,6	3,5	2,2	2,8	6,1	2,0	1,8	0,7	5,7	1,0	1,6	1,8	0,5	1,8
	ЗН	2,4	1,7	12,6	15,1	2,4	1,9	5,8	2,2	4,2	1,7	6,9	5,0	2,3	2,9	3,8	2,0	2,6	1,3	7,7	1,5	2,2	2,5	1,2	1,8
	ЗП	81,2	80,9	108,9	115,3	75,2	67,5	109,5	86,6	107,1	78,8	108,9	84,1	114,0	84,4	100,8	105,1	83,9	65,7	84,8	49,9	86,2	81,3	66,6	79,2
Трудовий потенціал промисловості	ПП	12,05	6,70	39,58	38,22	12,31	7,95	27,32	12,65	17,68	8,72	23,63	18,45	14,24	15,47	17,13	9,83	12,43	6,24	28,25	10,00	10,79	10,65	4,14	5,74
	місце	15	22	1	2	14	21	4	12	7	20	5	6	10	9	8	19	13	23	3	18	16	17	25	24
Будівництво	ВДВ	1,9	1,2	6,1	10,1	1,0	1,4	1,8	5,9	6,0	0,7	1,8	4,2	1,2	6,9	2,9	1,4	0,9	1,0	5,3	0,6	1,3	1,4	1,3	0,8
	ЗН	2,2	1,6	6,8	11,7	3,0	3,6	3,8	3,0	3,6	1,7	4,8	8,9	2,2	5,4	2,5	2,8	2,9	1,8	6,6	1,6	1,9	3,1	2,2	1,4
	ЗП	89,1	92,7	88,7	118,7	76,5	60,2	74,4	69,1	96,6	75,3	100,0	86,2	76,7	86,3	141,2	110,2	82,7	71,1	123,0	69,3	71,7	72,5	78,3	80,5
Фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном	ВДВ	1,9	1,5	7,3	7,8	1,4	1,3	2,6	1,6	3,4	1,1	2,5	4,3	1,4	4,6	2,2	1,3	1,4	1,2	5,8	1,2	1,6	1,7	1,0	1,4
	ЗН	2,1	1,6	8,4	7,5	1,6	1,6	3,5	1,5	5,7	1,5	2,6	4,2	1,8	6,8	2,3	1,5	1,6	1,2	8,6	1,7	1,7	1,9	1,3	1,9
	ЗП	73,5	71,1	81,7	99,6	71,8	62,7	65,5	59,9	77,3	65,7	66,6	93,4	66,7	85,1	72,6	69,3	63,3	66,6	90,1	72,5	76,7	68,5	74,3	69,2

Умовні позначення: * – дані подані на начало років, що входять до періоду з 2013 р. по 2015 р. у середньому за період, у відсотках.

Аналіз основних показників, що характеризують стан економіки регіонів за видами економічної діяльності, показав, що промисловість створювала у ВДВ максимальну частку в середньому в періоді з 2013 р. по 2015 р. у Дніпропетровській, Донецькій, Харківській, Запорізькій і Луганській областях. За інтегральними показниками трудового потенціалу промисловості ці області також увійшли до кластера з найбільшими значеннями, що підтверджує їхню спрямованість на промисловий розвиток. Взагалі спостерігається тенденція активного розвитку всіх видів економічної діяльності в регіонах, де розвивається промисловість. Так, Донецька область мала найбільші сумарні рейтинги за 10 видами економічної діяльності, у тому числі й промисловістю. Дніпропетровська область була на другому місці за сумарним рейтингом, що характеризує стан промисловості. При цьому займала перше місце серед 24 областей України за фінансовою та страховою діяльністю; державним управлінням й обороною, обов'язковим соціальним страхуванням. Харківська область займала п'яте місце по сумарному рейтингу характеристики промисловості. Чернівецька область була на 24 місці за сумарним рейтингом за промисловістю, займала останнє місце в рейтингу за транспортом, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю; фінансовою та страховою діяльністю; професійною, науковою та технічною діяльністю; охороною здоров'я та наданням соціальної допомоги; мистецтвом, спортом, розвагами та відпочинком.

Вивчення та аналіз закордонного досвіду управління промисловістю показав, що країни з розвинутими економіками прагнуть до різноманіття видів економічної діяльності, зберігають промисловість, підтримуючі її в періоди криз. Так, у Німеччині на промисловість у ВВП припадає 38%, на сільське господарство – 2%, на сферу послуг – 60%. Для порівняння, у середньому в періоді з 2013 р. по 2015 р. в Україні галузева структура ВВП була такою: 10,2% – сільське, лісове та рибне господарство, 23,6% – промисловість і 66,2% – послуги. У Люксембурзі 10% ВВП формується за рахунок добування залізняка, виробництва заліза і чавуну. Переважна частка у ВВП Люксембурга належить сфері послуг, фінансів і торгівлі, чому сприяє низький рівень інфляції (на початок 2015 р. він складав 0,7% на рік, в Україні – 143,3%). Аналіз результатів вимірювання трудового потенціалу промисловості регіонів методом побудови таксономічного показника рівня розвитку, оцінювання інтегральних показників показав, що даний метод має певні припущення, такі як: вибір еталонних значень показників – складових трудового потенціалу, випадковий вибір деякого позитивного числа «а» обирається так, щоб значення інтегрального показника «I» змінювалося в інтервалі від «0» до «1», переповнення алгоритму усередненнями унеможливорює розробку адекватних критеріїв оцінювання інтегрального показника та формування адекватної управлінської інформації і обґрунтовує доцільність удосконалення методичного підходу до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів.

У третьому розділі – «Методичне забезпечення управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України» – запропоновано методичний

підхід до формування та функціонування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України; методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів; обґрунтування управлінських рішень щодо розвитку трудового потенціалу промисловості регіонів на основі економіко-математичного моделювання впливу показників-факторів трудового потенціалу на результативність промислового виробництва.

Прийняття обґрунтованих управлінських рішень має носити комплексний характер, тому найважливішим в управлінні трудовим потенціалом промисловості регіонів є формування системи управління відкритого типу як єдиного цілого на основі системного підходу та аналізі її станів. Така система є сукупністю складових, що знаходяться в певній взаємодії, характеризується ієрархічною структурою. Структура системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України обумовлена складом її елементів і взаємозв'язками між ними, що забезпечує її функціонування та обумовлює її стани в певні моменти часу (рис. 2).

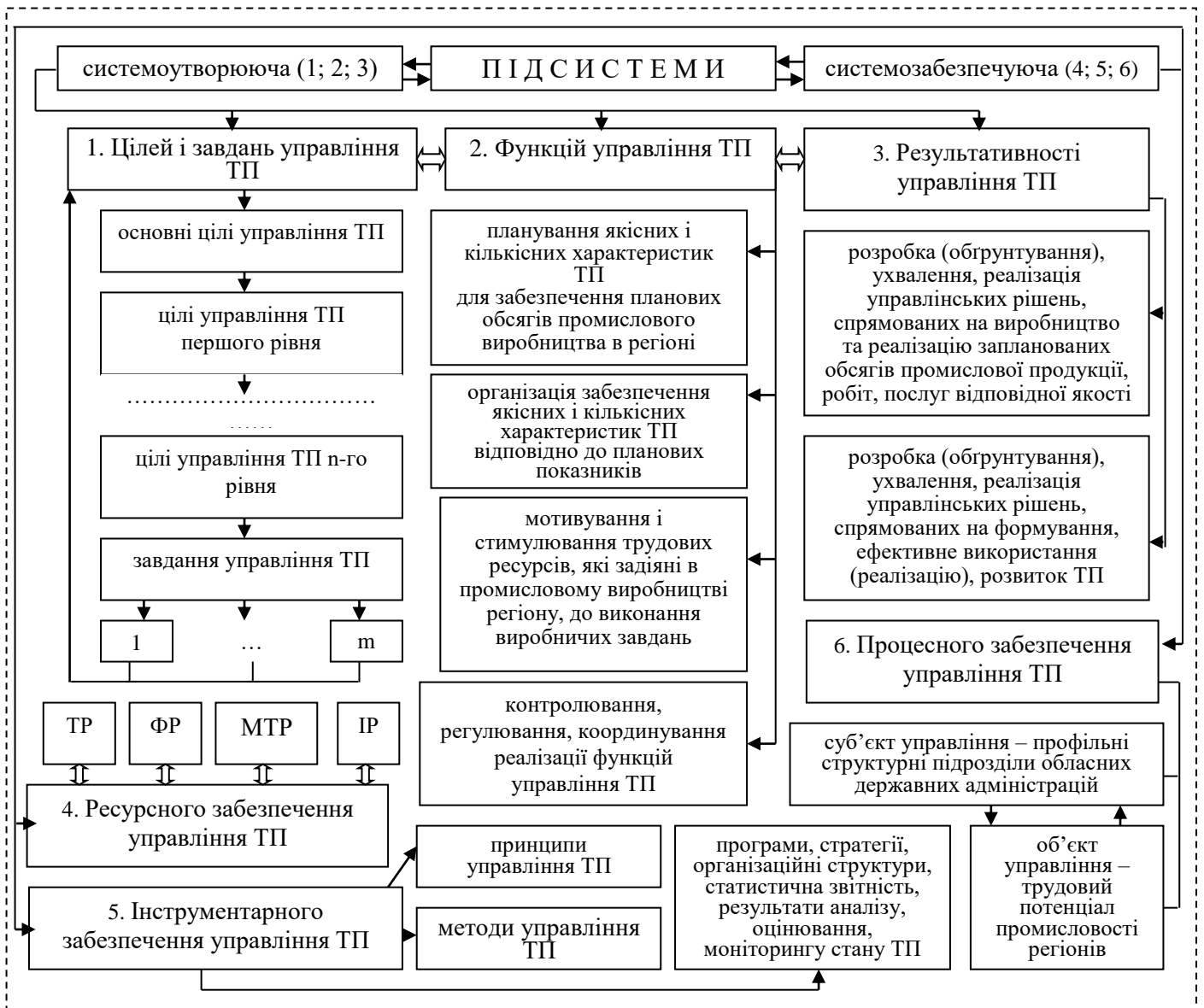

Рис. 2. Модель системи управління трудовим потенціалом (ТП) промисловості регіонів України

Основними складовими системи управління є системоутворююча та системозабезпечуюча підсистеми. До складу системоутворюючої підсистеми входять цілі і завдання, функції й результати управління. До складу системозабезпечуючої підсистеми входять: ресурси, інструменти та процес управління. Кожний елемент системоутворюючої підсистеми взаємодіє з елементами системозабезпечуючої підсистеми в процесі виконання поставлених завдань і досягнення цілей управління. Важливою інформаційною основою функціонування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України є управлінська інформація, що характеризує стан об'єкта управління.

У дисертаційній роботі було розроблено та апробовано методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів України, оснований на узагальненні сукупності показників в інтегральному, їх стандартизації за рівнем у відповідній виборці. Розрахунок інтегрального показника здійснюється за формулою 1:

$$I_j^t = \sqrt[14]{\frac{\text{ВДВ}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ОЗ}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ЗОЗ}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ОР}_{\text{пр.}j}^t \times \text{I}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ФР}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ІА}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ПТ}_{\text{пр.}j}^t \times \text{Стр.ІОК}_{\text{пр.}j}^t \times \text{КС}_{\text{пр.}j}^t \times \text{КЗН}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ВП}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ПРС}_{\text{пр.}j}^t \times \text{См.ЗП}_{\text{пр.}j}^t}{\text{КС}_{\text{пр.}j}^t \times \text{КЗН}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ВП}_{\text{пр.}j}^t \times \text{ПРС}_{\text{пр.}j}^t \times \text{См.ЗП}_{\text{пр.}j}^t}}, \quad (1)$$

де стандартизовані значення показників промисловості: $\text{ВДВ}_{\text{пр.}j}^t$ – валова додана вартість; $\text{ОЗ}_{\text{пр.}j}^t$ – основні засоби; $\text{ЗОЗ}_{\text{пр.}j}^t$ – ступінь зносу основних засобів; $\text{ОР}_{\text{пр.}j}^t$ – обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг); $\text{I}_{\text{пр.}j}^t$ – індекси промислової продукції; $\text{ФР}_{\text{пр.}j}^t$ – фінансовий результат від звичайної діяльності підприємств промисловості до оподаткування; $\text{ІА}_{\text{пр.}j}^t$ – кількість інноваційної активних підприємств; $\text{ПТ}_{\text{пр.}j}^t$ – впровадження прогресивних технологічних процесів; $\text{Стр.ІОК}_{\text{пр.}j}^t$ – структура інвестицій в основний капітал; $\text{КС}_{\text{пр.}j}^t$ – кількість суб'єктів єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ); $\text{КЗН}_{\text{пр.}j}^t$ – кількість зайнятого населення; $\text{ВП}_{\text{пр.}j}^t$ – вивільнення працівників; $\text{ПРС}_{\text{пр.}j}^t$ – попит на робочу силу; $\text{См.ЗП}_{\text{пр.}j}^t$ – середньомісячна номінальна заробітна плата в промисловості; j – кількість регіонів України, $j = \overline{1, \dots, 25}$; t – певний часовий період, $t = \overline{1, \dots, 7}$.

На першому етапі формується вихідна інформація за сукупністю показників промисловості. Другий етап передбачає розмежування показників на стимулятори та дестимулятори промислового розвитку регіонів. На третьому етапі кожний частковий показник стандартизується за його рівнем у відповідній сукупності. На четвертому етапі відбувається узагальнення часткових показників у інтегральні методом середньої геометричної. П'ятий етап пов'язаний з оцінюванням трудового потенціалу промисловості регіонів за трирівневою шкалою, від низького рівня до високого, з різними ймовірностями приналежності до відповідного оціночного інтервалу (табл. 2). На шостому етапі відбувається аналіз отриманих результатів і прийняття рішень щодо реалізації управлінських заходів, спрямованих на покращення характеристик трудового потенціалу промисловості регіонів.

Інтервали розпізнавання інтегрального показника трудового потенціалу промисловості регіонів України

Клас	Функція належності	Інтервал значень	Мат. очік. (μ)	Дисперсія (σ^2)
Низький	$w_1(x) = \frac{w_1 \times f_1(x; \mu_1; \sigma_1^2)}{\sum w_i \times f_i(x)}$	$0 \leq X_i \leq 0,180$	0,115	0,0446
Низький	$1 - w_1(x)$	$0,180 < X_i \leq 0,225$	0,115	0,0446
Середній	$w_2(x) = \frac{w_2 \times f_2(x; \mu_2; \sigma_2^2)}{\sum w_i \times f_i(x)}$		0,270	0,0528
Середній	$w_2(x)$	$0,225 < X_i \leq 0,315$	0,270	0,0528
Середній	$1 - w_2(x)$	$0,315 < X_i \leq 0,390$	0,270	0,0528
Високий	$w_3(x) = \frac{w_3 \times f_3(x; \mu_3; \sigma_3^2)}{\sum w_i \times f_i(x)}$		0,430	0,0360
Високий	$w_3(x)$	$0,390 < X_i \leq 0,600$	0,430	0,0360

До кластера, що характеризується високим рівнем трудового потенціалу промисловості, увійшли Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Запорізька області. До кластера із середнім рівнем – Луганська, Львівська, Київська (без урахування м. Києва), Полтавська області. До кластера з низьким рівнем трудового потенціалу – Чернівецька, Чернігівська, Тернопільська, Волинська та Закарпатська області з різними ймовірностями попадання до певного оціночного інтервалу. Взагалі 80% регіонів України мали низький рівень трудового потенціалу з імовірністю 99,3%, 12% – середній з імовірністю 99,8% і 8% – високий рівень трудового потенціалу з імовірністю 99,8%.

Ефективність управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України залежить від урахування факторів, що впливають на результати промислового виробництва. Визначення факторів, ступеня та характеру їхнього впливу на результати промислового виробництва в регіонах запропоновано здійснювати на основі економіко-математичного моделювання, що відбиває ступінь і характер впливу показників – факторів трудового потенціалу промисловості регіонів на результативний показник – валову додану вартість, створену в промисловості регіонів. Вихідні дані для розрахунку моделі було сформовано за 7 роками і 25 регіонами України. Частинний вид кореляційно-регресійної моделі має такий вигляд:

$$Y = 42,9 + 0,208 \times X_1 + 0,175 \times X_2 - 0,765 \times X_3 + 3,187 \times X_4 - 1,380 \times X_5 - 0,266 \times X_6 - 0,311 \times X_7 + 0,002 \times X_8 \quad (2)$$

де Y – валова додана вартість; X_1 – середньорічна чисельність наявного населення; X_2 – чисельність економічно активного населення у віці від 15 до 70 років; X_3 – кількість зареєстрованих безробітних; X_4 – кількість зайнятого населення в промисловості; X_5 – кількість найманих працівників у промисловості; X_6 – вивільнення працівників у промисловості; X_7 – попит на робочу силу в промисловості; X_8 – середньомісячна номінальна заробітна плата в промисловості в середньому на одного штатного працівника.

Економіко-математична модель (2) відповідає всім статистичним вимогам, що висуваються до подібних рівнянь регресії та може бути застосована для проведення аналізу впливу показників-факторів, що характеризують трудовий потенціал промисловості регіонів, на ВДВ за регіональною ознакою. Результати розрахунку коефіцієнтів еластичності показників-факторів моделі та частки їхнього впливу на результативний показник показали, що максимальний позитивний вплив на обсяги ВДВ має показник-фактор, який характеризує кількість зайнятого населення в промисловості (більш 22%), оскільки при збільшенні цього показника-фактора на 1% результативний показник зростає на 0,056%, а максимальний негативний вплив – показник-фактор, що характеризує вивільнення працівників у промисловості (майже 22%), оскільки при зростанні цього фактора на 1% результативний зменшується на 0,054%. Так, тільки в Харківській області збільшення кількості зайнятого населення в промисловості регіону на 1% (2 340 осіб) забезпечує підвищення ВДВ, створеній у добувній промисловості, на 251 856 тис. грн., а в переробній – на 332 639 тис. грн. Отримані результати аналізу кореляційно-регресійної моделі дають можливість обґрунтувати управлінські рішення, реалізація яких спрямована на покращення характеристик трудового потенціалу промисловості регіонів України, а саме – необхідно збільшувати кількість зайнятого економічно активного населення в промисловості регіонів шляхом створення нових робочих місць та протидіяти вивільненню кваліфікованих досвідчених працівників.

ВИСНОВКИ

Отримані науково обґрунтовані результати вирішують важливе наукове завдання подальшого розвитку теоретико-методичного забезпечення управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України, що дало можливість зробити такі висновки:

1. Вивчення та узагальнення теоретичних підходів до визначення поняття «трудова потенціал регіону» дало можливість удосконалити соціально-економічну категорію «трудова потенціал промисловості регіонів» як об'єкта управління на основі поєднання сукупності якісних та кількісних характеристик трудових ресурсів, які визначають потенційні трудові можливості регіону щодо промислового виробництва конкурентоспроможної продукції (робіт, послуг) відповідно до ємності національного, європейського та міжнародного ринків, розвитку регіональної інфраструктури, активізації інноваційної-інвестиційної діяльності та економічних, соціальних, демографічних умов формування, використання (реалізації) та розвитку трудового потенціалу зайнятих в промисловості регіону. Забезпечення системного підходу до управління доводить, що процес управління є складовою системи управління та найкращим чином поєднує всі атрибути управління, узгоджує їхню взаємодію на шляху досягнення запланованого результату управління.

2. Враховуючі, що трудова потенціал промисловості регіонів є об'єктом регіонального управління, було визначено та обґрунтовано сукупність

економічних, соціальних, демографічних, екологічних умов його формування, використання, реалізації та розвитку на регіональному рівні. Економічні умови визначаються рівнем валового регіонального продукту та валової доданої вартості взагалі та в розрахунку на одну особу. Соціальні умови визначаються соціальними стандартами та надійністю їхнього забезпечення з боку органів державної влади. Демографічні умови є індикатором економічних, соціальних і екологічних умов, системи охорони здоров'я, рівня освіти, цінностей, що культивуються в суспільстві, та визначають можливості на певній території формувати трудовий потенціал відповідної якості та структури. Екологічні умови впливають на рівень здоров'я нації, визначають якість життя та праці, комфортність проживання населення на певній території. Аналіз регіональних умов формування, реалізації, використання та розвитку трудового потенціалу промисловості та їх урахування в процесі прийняття управлінських рішень щодо покращення характеристик трудового потенціалу дає можливість визначити потенційно сприятливі регіони для розвитку промислового виробництва.

3. Аналіз стану промисловості регіонів України показав, що в періоді, який досліджувався, ситуація в цілому є задовільною. Частка ВДВ, створеній в промисловості Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Полтавської та Запорізької областей, була максимальною та складала в середньому 35,01% (від 60,61% в Донецькій області до 17,76% в Запорізькій області). Харківська область мала аналогічний показник на рівні 14,87%. Найнижчий показник частки ВДВ, створеній в промисловості, мала Чернівецька область за рахунок харчосмакової, легкої, лісової та деревообробної промисловості. При цьому частка зайнятого населення в промисловості регіону в загальній кількості зайнятих в економіці України найбільшою була в Донецькій області (2,94%), а найменшою – у Чернівецькій області (0,2%). У Харківській області цей показник дорівнював 1,22%. У середньому частка ВДВ, що створена в промисловості, за регіонами України складала 35,01% в загальному обсязі ВДВ національної економіки, а частка зайнятого населення – 1,76%. У кожній області України функціонують галузі промисловості та забезпечують певний результат у знову створеній вартості. Аналіз структури ВДВ за видами економічної діяльності показав, що в тих регіонах, де промислове виробництво розвинуто, активно функціонують й інші галузі регіональної економіки.

4. Забезпечення комплексного підходу до управління трудовим потенціалом промисловості регіонів досягається в системі управління, до складу якої входять системоутворююча та системозабезпечуюча підсистеми, органічно поєднані загальною метою функціонування – забезпеченням розвитку промислового виробництва за рахунок покращення характеристик трудового потенціалу. Підсистеми в процесі взаємодії обумовлюють структуру та стан системи управління в певний момент часу, що визначається станом її елементів і їхньою взаємодією. До системоутворюючої підсистеми входять цілі та завдання управління трудовим потенціалом (ТП); функції управління ТП; результати управління ТП. До системозабезпечуючої підсистеми входить ресурсне,

інструментальне та процесне забезпечення управління ТП. Зміна стану однієї зі складових системи управління приводить до зміни станів інших складових, що дає можливість скоригувати управлінські рішення для досягнення певного результату управління.

5. Методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів України базується на розподіленні часткових показників на показники-стимулятори та показники-дестимулятори, згортанні часткових показників в інтегральні на основі середньої геометричної та оцінюванні за критеріями, розробленими за допомогою «EM-алгоритму» у середовищі «Data Miner» пакета «Statistica 10.0» з певною ймовірністю потрапляння кожного регіону України до одного з трьох оціночних інтервалів. Моделювання впливу показників-факторів трудового потенціалу промисловості регіонів на результативність регіональної економіки (ВДВ) створює інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, реалізація яких спрямована на зміцнення трудового потенціалу промисловості в регіонах, схильних до промислового розвитку. Так, збільшення зайнятого населення в промисловості регіонів на 1% підвищує ВДВ за даним видом економічної діяльності на 0,056%, а збільшення кількості вивільнених працівників у промисловості регіонів на 1% зменшує ВДВ на 0,054%.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Новіков Д. А. Обґрунтування напрямків зміцнення трудового потенціалу регіону на основі аналізу залежності між його реальним рівнем і результативністю реалізації / Д. А. Новіков // Управління розвитком. – 2010. – № 15 (91). – С. 122–124.

2. Новікова М. М. Методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу регіону / М. М. Новікова, Д. А. Новіков // Управління розвитком. – 2011. – № 3 (59). – С. 13–20. (*Особисто автором обґрунтовано методи вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіону*).

3. Новіков Д. А. Економіко-математичне моделювання впливу показників-факторів трудового потенціалу на валовий регіональний продукт промислових регіонів України / Д. А. Новіков // Вісник економіки транспорту і промисловості : збірник науково-практичних статей. – Харків : УкрДАЗТу, 2014. – № 47. – С. 19–23.

4. Новіков Д. А. Методика оцінювання рівня трудового потенціалу промислових регіонів України на основі методів нечіткої логіки // Комунальне господарство міст. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 115. – С. 35–39.

5. Новіков Д. А. Проблеми управління трудовим потенціалом промислових регіонів України / Д. А. Новіков // Вісник національного технічного університету «ХПІ» : збірник наукових праць. Серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства». – Х. : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 23 (1132). – С. 66–71.

Праці у наукових періодичних виданнях інших держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

6. Новіков Д. А. Методика вимірювання та рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів / Д. А. Новіков // Економіка розвитку. – 2014. – № 3 (71). – С. 44–47.

7. Новіков Д. А. Формування та функціонування системи управління трудовим потенціалом промислових регіонів України / Д. А. Новіков // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2015. – № 98. – С. 19–23.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Новіков Д. А. Трудовий потенціал регіонів України в умовах глобалізації / Д. А. Новіков // Розвиток економіки України в умовах глобалізації : Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів (м. Харків, 18 березня 2011 р.). – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – С. 157 – 158.

9. Новіков Д. А. Обґрунтування функцій регіонального управління трудовим потенціалом / Д. А. Новіков // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики : матер. міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10–11 травня 2012 р.). – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2012. – С. 175–176.

10. Новіков Д. А. Регіональні умови формування та використання трудового потенціалу промислових регіонів України / Д. А. Новіков // Современные направления развития информационно-коммуникативных технологий и средств управления : матер. IV Международ. научн.-техн. конф. (м. Полтава, м. Баку, м. Кіровоград, м. Харків, 4–5 грудня 2013 р.). – Харків : ФОП Петров В. В., 2014. – С. 80.

11. Новіков Д. А. Управління трудовим потенціалом промислових регіонів України на основі системного підходу / Д. А. Новіков // Сучасні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та засобів управління : матер. V Міжнарод. наук.-техн. конф. (м. Харків, 23–24 квітня 2015 р.). – Харків : Вид-во Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2015. – С. 165.

12. Novikov Dmitry. Quality management of labour potential in industrial regions of Ukraine / D. Novikov // Young researchers in the global world: vistas and challenges : Forum for young researchers (t. Kharkiv, May 25–26, 2015). – Харків : Вид. ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – С. 103–105.

АНОТАЦІЯ

Новіков Д. А. Теоретико-методичне забезпечення управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова МОН України. – Харків, 2016.

Дисертація присвячена вирішенню наукового завдання – удосконаленню теоретико-методичних положень і обґрунтуванню науково-практичних рекомендацій

щодо управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України. Обґрунтовано соціально-економічну природу та визначено зміст категорії «трудова потенція промисловості регіону» як об'єкта управління на основі поєднання кількісних і якісних характеристик трудових ресурсів промисловості регіону та умов реалізації їхнього трудового потенціалу, а також економічних, соціальних, демографічних умов його формування, реалізації та розвитку. Розроблено методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіону, оснований на розмежуванні часткових показників на стимулятори і дестимулятори промислового розвитку, визначення рівня кожного показника, узагальнення їх в інтегральних і якісній оцінці з використанням методу нечіткої логіки. Удосконалено методичний підхід до формування та функціонування системи управління трудовим потенціалом промисловості регіонів України, що складається із системоутворюючої та системозабезпечуючої підсистем. Їх взаємодія визначається загальною метою управління, а результати управління – якістю управлінської інформації, отриманої в результаті вимірювання та оцінювання трудового потенціалу промисловості регіонів і моделювання впливу показників-факторів трудового потенціалу на валову додану вартість з описом характеру і частки впливу для створення інформаційної бази прийняття управлінських рішень і обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління трудовим потенціалом промисловості в регіональному менеджменті.

Ключові слова: трудова потенція промисловості регіонів України, управління трудовим потенціалом, результати визначення та оцінювання трудового потенціалу, система показників трудового потенціалу промисловості регіону, фактори впливу на трудову потенція, ступінь впливу показників-факторів трудового потенціалу на результати промислового виробництва за регіонами України.

АННОТАЦІЯ

Новиков Д. А. Теоретико-методическое обеспечение управления трудовым потенциалом промышленности регионов Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова МОН Украины. – Харьков, 2016.

Диссертация посвящена решению научной задачи – совершенствованию теоретико-методических положений и обоснованию научно-практических рекомендаций по управлению трудовым потенциалом промышленности регионов Украины. Обоснована социально-экономическая природа и определено содержание категории «трудова потенція промисловості регіону» как объекта управления на основе объединения количественных и качественных характеристик трудовых ресурсов промышленности региона и условий реализации их трудового потенциала, а также экономических, социальных, демографических условий его формирования, реализации и развития. Разработан методический подход к определению и

оцениванию трудового потенциала промышленности региона, основанный на разделении частных показателей на стимуляторы и дестимуляторы промышленного развития, определении уровня каждого показателя, обобщении их в интегральные и качественной оценке с использованием метода нечеткой логики. Усовершенствован методический подход к формированию и функционированию системы управления трудовым потенциалом промышленности регионов, включающей системообразующую и системообеспечивающую подсистемы. Их взаимодействие определяется общей целью управления, а результаты управления – качеством управленческой информации, полученной в результате определения и оценивания трудового потенциала и моделирования влияния показателей-факторов трудового потенциала на валовую дополнительную стоимость с описанием характера и степени влияния для формирования информационной базы принятия управленческих решений и обоснования направлений повышения эффективности управления трудовым потенциалом промышленности в региональном менеджменте.

Ключевые слова: трудовой потенциал промышленности регионов Украины, управление трудовым потенциалом, результаты определения и оценивания трудового потенциала, система показателей трудового потенциала промышленности региона, степень влияния показателей-факторов трудового потенциала на результаты промышленного производства по регионам Украины.

ANNOTATION

Novikov. D. A. Teoretiko-methodical providing of management labour potential of industry of regions of Ukraine – Manuscript.

Thesis for scientific degree of a candidate of economic sciences on a specialty 08.00.05 – the development of productive forces and regional economy. – O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2016.

The thesis is devoted to improving the theoretical and methodological foundations of labor potential management of industry of regions of Ukraine is based on a systemic approach to the management and development of methodological tools defining and estimating of the industry labor potential, economic and mathematical modeling of the degree of influence of the labor potential performance factors on the results of industrial production in regions that is the gross added value. Improving the theoretical foundations implies determining the employment potential of the industry of regions of Ukraine as a combined quantitative and qualitative characteristics of the workforce involved in industrial production in a particular area, with the economic, social, demographic, and environmental conditions of its formation, the implementation (use), reproduction, development during the production of competitive products, works and services in accordance with the demand on the regional and international markets, improving industrial infrastructure, and intensifying innovation activity in the regional industry.

The process of labor potential management is a component of a control system that allows connecting other subsystems to its implementation to provide a comprehensive system approach to management. Justification of conditions of regional components

formation, the implementation (use), reproduction and development of labor potential, which are formalized under the influence of economic, social, demographic and environmental factors, allows evaluating the possibility of the resource potential of industry production in regions by the labor component.

The study and analysis of the existing methodological approaches to the definition and evaluation of general indicators that can be used for labor potential have shown that iterative averaging distorts the results of the research level of the labor potential of industry of regions of Ukraine, that have been confirmed experimentally.

Therefore, the author has suggested a new method of identifying and estimating the level of employment potential of the industry in the region, which is based on a division of labor potential into set of indicators stimulants and indicators disincentives of industrial production, and their generalization in the integral index by the geometric mean method. Criteria for evaluation of integrated indicators developed on the basis of fuzzy logic methods for three-criterion scale with a certain probability of belonging to low, medium, high level have been introduced.

Experimental verification of the method in 24 regions of Ukraine showed that the most developed industrial regions are Donetsk, Dnipropetrovs'k, Kharkiv, and Zaporizhzhya regions with different degrees of probability of entering the cluster. Implementation of this method allows validating the industrialized regions to assess their employment potential and to ensure its development in the direction of the most effective qualitative and quantitative characteristics.

Enhancement of labor potential management, its structure and the interaction between the backbone and recourse-providing subsystems allow the whole range of management from the goal setting to assessing and analyzing results, involving resource, tool and process management framework in this process.

Information resource of management supported by the results of using a methodical approach to the definition and evaluation of labor potential of the regional industry, as well as the results of economic and mathematical modeling of the impact of labor potential performance-factors on the impact of industrial production in the regions of Ukraine. The adequacy of the resulting model is confirmed by a standard set of statistical characteristics and results of calculation of elasticities justify the degree and nature of the impact of performance factors on gross added value

The results of analysis of correlation and regression models allow us to justify management decisions aimed primarily at increasing the number of employees in the industrial regions of Ukraine through the creation of new jobs, while maintaining the existing and impeding the dismissal of experienced skilled workers.

Keywords: labor potential of industry of regions of Ukraine, results of the determination and evaluation of the labor potential, system of indicators of labor potential of industry in the region, factors of influence on the labor potential, degree of performance factors influence on the results of the labor potential of industrial production in the regions of Ukraine, system of labor potential management of industry of regions of Ukraine, backbone and recourse-providing subsystems of labor potential management.

Підп. по друку 07.09.2016
Друк на різнографі
Зам. № 9901

Формат 60×84 1/16
Ум. друк. арк.0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, вул. Революції,12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014